

Шидловська В., Мирончук Н.М. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів та форми його здійснення // Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном : збірник наукових праць / за заг. ред. д.п.н., проф. С. С. Вітвицької, к.п.н., доц. Н. М. Мирончук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 165-168.

***Вікторія Шидловська, магістрант ННІ іноземн. філології;
Н.М.Мирончук, канд. пед. наук, доцент
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)***

Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів та форми його здійснення

Важливою складовою навчального процесу у вищій школі є контроль і педагогічне оцінювання. Виходячи з того, що в процесі навчання викладач здійснює функцію управління пізнавальною діяльністю студента, контроль потрібно розглядати як категорію управління, як важливий, відносно самостійний, завершальний елемент навчального процесу [2, с. 30].

Аналіз наукових джерел дає можливість встановити, що пошук оптимальних шляхів контролю студентів перебуває в центрі уваги таких дослідників, як А. Алексюк, С. Архангельський, Ю. Бабанський, О. Безносюк, В. Безпалько, М. Махмутов, Н. Тализіна (психолого-педагогічні аспекти контролю), В. Бочарнікова, І. Булах, Л. Добровська, В. Ільїна, Е. Лузік, О. Мокрова та ін.

Таким чином, мета статті полягає у тому, щоб охарактеризувати різні підходи та види до контролю навчальної діяльності студентів вищих навчальних закладів.

Насамперед, важливо підкреслити, що продуктивність навчання перебуває під впливом кількості, якості, повноти, своєчасності, глибини та об'єктивності контролю, який визначає не тільки рівень та якість навченості учня, але й також обсяг виконаної ним навчальної праці. Для початку важливо визначити сутність поняття «контроль».

Згідно з В. Ортинським, контроль, як дидактичне поняття, становить собою сукупність усвідомлених дій, спрямованих на отримання відомостей про рівень опанування окремими студентами (слухачами) програмного матеріалу, оволодіння теоретичними й практичними знаннями, навичками і вміннями, що необхідні в процесі виконання завдань професійної діяльності [1, с. 103].

Як зазначає В. Мацюк, контроль – це важлива складова процесу навчання, яка позитивно впливає на засвоєння навчального матеріалу, сприяє покращенню організації навчальних занять, самостійної роботи, підвищує відповідальність студентів і викладачів за рівень знань, дає можливість оцінити особистісні якості студентів [4, с. 191].

Передусім, головна мета контролю – це визначити якість засвоєння навчального матеріалу, ступінь відповідності сформованих умінь та навичок цілям та завданням навчання [1, с. 103].

Згідно з даними, спроби виключити педагогічний контроль повністю або частково з навчального процесу, як свідчить історія освіти, призводили до зниження якості навчання, рівня знань тощо [3, с. 69].

Важливо відмітити, що контроль може складатися з трьох етапів: порівняння, оцінювання та нормування. Основними на першому етапі є зіставлення одержаних результатів з нормою. Цей етап дуже важливий, тому що від того, наскільки правильно було проведене зіставлення, залежить і другий етап, і кінцевий результат. “Процес оцінювання – це процес якісного визначення знань. Під нормуванням потрібно розуміти процес переведення якості знань у бали” [2, с. 32].

Згідно з концепцією Є. Перовського, Ю. Бабанського, М. Ярмаченка, В. Онищука та інших, контроль виконує п'ять функцій: контролюючу (перевірну), навчальну, виховну, розвивальну та методичну [3, с. 72].

Реалізація функцій залежить від дотримання основних принципів перевірки навчально-пізнавальної діяльності та оцінки знань, навичок і вмінь студентів. А. Алексюк і Ю. Бабанський пропонують дотримуватися таких принципів перевірки навчально-пізнавальної діяльності та оцінки знань, навичок і вмінь учнів: індивідуальності (за стилем і формами) перевірки й оцінки знань; навичок і вмінь; систематичності й регулярності перевірок і оцінювання навчально-пізнавальних дій; всеосяжності, який передбачає всебічність, тематичність і повноту контролю та оцінювання; різноманітність видів і форм контролю; єдності вимог до контролю; дотримання етичних норм; гуманності та гласності контролю [1].

Слід підкреслити, що із низки функцій контролю головною є забезпечення зворотного зв'язку, під час якого з'ясовується ступінь відповідності досягнутих результатів функціонування навчальної системи прогнозованій меті. Контроль завжди пов'язаний з оцінюванням реалізації намічених завдань і планів [2, с. 415].

Важливо встановити складові контролю за навчальною діяльністю студентів: 1) *перевірка* рівня знань, умінь і навичок; 2) *оцінювання* – визначення рівня засвоєння; 3) *облік* – фіксація результатів у вигляді оцінок у журналі, заліковій книжці, екзаменаційній відомості.

Відповідно до місця у навчально-пізнавальній діяльності студентів, виокремлюють *міжсесійний* і *підсумковий* контроль. Міжсесійний контроль полягає у контролюванні навчального процесу в період між сесіями. Йдеться про попередню, поточну і тематичну перевірки [5, с. 42].

Підсумковий контроль має на меті перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентів за тривалий період навчання – семестр, рік, на час завершення курсу навчання, і спрямований на виявлення системи і структури знань студентів. Виокремлюють семестровий підсумковий контроль і державну атестацію.

Семестровий контроль, згідно з Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах, проводиться як семестровий іспит (форма підсумкового контролю засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни за семестр); диференційований залік (форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні засвоєння студентом навчального матеріалу з певної дисципліни на підставі результатів виконання індивідуальних завдань: розрахункових, графічних тощо; він планується за відсутності модульного контролю та іспиту і не передбачає обов'язкової присутності студента); семестровий залік (форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні засвоєння студентом навчального матеріалу на підставі результатів виконання ним певних видів робіт на практичних, семінарських або лабораторних заняттях; планується за відсутності модульного контролю та іспиту і не передбачає обов'язкової присутності студентів). Студента допускають до семестрового контролю з конкретної навчальної дисципліни, якщо він виконав усі види робіт, передбачені навчальним планом на семестр з цієї дисципліни. Відповідно до кредитно-модульної системи підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності [5, с. 43].

Для ефективної перевірки рівня засвоєння студентами знань, умінь та навичок з навчальної дисципліни використовують різні методи і форми контролю. Найпоширенішими є: усний контроль, письмовий, тестовий, графічний, програмований контроль, практична перевірка, а також методи самоконтролю і самооцінки. Під час навчальних занять у вищому навчальному закладі використовують індивідуальну та фронтальну перевірки знань, умінь і навичок студентів, а також підсумкові форми контролю: заліки, іспити, курсові роботи, дипломні проекти, державні іспити [5, с. 47].

Варто вказати також на можливі помилки при оцінюванні рівня досягнень студента. Найбільш поширеними, особливо серед молодих викладачів, є помилки великодушності, екстраполяції, ореолу, контрасту, центризму і логічні помилки. Помилки великодушності – це невинувато завищені оцінки; екстраполяції – викладач при оцінюванні орієнтується не на дійсний рівень досягнень студента, а на попередні оцінки в його заліковій книжці; ореолу – упереджене ставлення викладача до студента, яке проявляється у виставленні завищеної оцінки тому, до кого він ставиться з симпатією, і заниженої тому, до кого у викладача негативне ставлення; контрасту – знання і поведінка студента оцінюються нижче або вище, залежно від того, нижче чи вище виражені ці характеристики у самого викладача; центризму – намагання не виставляти екстремальних оцінок: "незадовільно" і "відмінно" [2, с. 39].

Отож, у даній роботі ми охарактеризували компоненти, функції та види контролю; визначили основні методи і форми контролю успішності студентів; дослідили специфіку оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Список використаних джерел

1. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / Ортинський В.Л. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
2. Кузьмінський А.Г. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / Кузьмінський А.Г. – К.: Знання, 2005. – 486 с.
3. Курлянд З. Педагогіка вищої школи / Курлянд З. – К., 2008. – 652 с.
4. Мацюк В. В. Контроль результатів навчальних досягнень студентів: історія, теорія, практика / Мацюк В. В. – К., 2013. – 9 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/382/84>
5. Руснак І.С. Педагогіка і психологія вищої школи: навч. посіб. / Руснак І.С., Іванчук М.Г. – К., 2011. – С. 102.